

Pirjo Karttunen
Konserniohjausosasto / Talous- ja hallintoyksikkö

Muistio
22.11.2023

VN/27389/2023

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN ASETUS ILMATIEETEEN LAITOKSEN MAKSULLISISTA SUORITTEISTA

PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Ilmatieteen laitoksen maksullisista suoritteista annetun liikenne- ja viestintäministeriön asetuksen (1253/2021) voimassaolo päättyy 31.12.2023. Asetus on annettava uudelleen sen voimassaolon päättymisen vuoksi.

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi saman niminen uusi asetus. Asetus säilyisi lähes nykyistä vastaavana, ainoastaan pieni tekstitarkennus on tehty 2 § 1 kohtaan.

Asetuksen olisi tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024 ja se olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2025.

Toimivaltapykälät:
Valtion maksuperustelaki (150/1992) 8 §.

NYKYTILA

Ilmatieteen laitoksen maksuista säädetään 23.12.2021 annetulla liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella (1253/2021), joka on voimassa 31.12.2023 saakka.

VALMISTELU

Asetus on valmisteltu virkatyönä liikenne- ja viestintäministeriössä yhteistyössä Ilmatieteen laitoksen kanssa.

Asetusluonnos on ollut lausuntokierroksella 17.10. – 16.11.2023. Asetusluonnoksesta pyydettiin lausunnot keskeisiltä toimijoilta ja sidosryhmiltä. Lisäksi lausuntopyyntö on ollut kaikille avoimesti kommentoitavana Lausuntopalvelu.fi –palvelussa. Lausuntoja saatiin 10 kpl, joista 8 lausunnossa ei ollut lausuttavaa. Kilpailu- ja kuluttajavirasto korosti lausunnossaan sitä, että maksuperustelain ohella kilpailulain 30 a § asettaa vaatimuksia hinnoittelulle. Markkinaperustelain nojalla tehty arvio siitä, mitkä suoritteet ovat maksullista toimintaa, ja mitkä suoritteet ovat hinnoiteltava liiketaloudellisin perustein, ei välttämättä vastaa kilpailulain 30 a §:ään perustuvaa arviota.

Valtiovarainministeriö puoltaa asetusehdotusta esitetyn mukaisesti.

KESKEISET VAIKUTUKSET

Ilmatieteen laitoksen maksullisen toiminnan, sisältäen liiketaloudellisen toiminnan, julkisoikeudellisen toiminnan ja siviili-ilmailun, osuus kokonaisrahoituksesta vuonna 2022 oli 17 %. Maksullisen toiminnan

tuotot ko. vuonna oli 14,5 milj. euroa. Maksullisen toiminnan tuottojen ennakoidaan olevan n. 14 milj. euroa vuodessa ja kustannusvastaavuuden 101 %. Maksullisen toiminnan tuotoista julkisoikeudellisten suoritteiden tuottojen osuuden arvioidaan olevan 1,6 milj. euroa vuodessa ja kustannusvastaavuuden 100 %. Kaikki tuotot kertyvät Ilmatieteen laitoksen toimintamenomomentille 31.01.04.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma			
Julkisoikeudelliset suoritteet (1000 euroa)			
	2022	2023	2024
	toteuma	varsinainen talousarvio	esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	6 431	7 000	6 600
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 933	7 000	6 600
Kustannusvastaavuus, %	93 %	100 %	100 %
- Julkisoikeudelliset	1747	1575	1600
- Siviili-ilmailu	4684	5425	5000
- Tuotot	6431	7000	6600
- Julkisoikeudelliset	1747	1575	1600
- Siviili-ilmailu	5186	5425	5000
- Kustannukset	6933	7000	6600
Julkisoikeudelliset, kustannusvastaavuus,%	100 %	100 %	100 %
Siviili-ilmailu, kustannusvastaavuus %	90 %	100 %	100 %

Liiketaloudelliset suoritteet (1000 euroa)			
	2022	2023	2024
	toteuma	varsinainen talousarvio	esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	8 069	6 500	7 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 923	6 400	7 350
Kustannusvastaavuus, %	117 %	102 %	102 %

ASETUksen SÄÄNNÖSKOHTAISET PERUSTELUT

1 § Soveltamisala

Pykälän ensimmäinen momentti määrittelee asetuksen soveltamisalan. Asetuksessa säädetään Ilmatieteen laitoksen suoritteiden maksullisuudesta ja niiden maksuperusteista, julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista, liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavista suoritteista sekä muista Ilmatieteen laitoksen maksullisista suoritteista perittävistä maksuista.

Pykälän toisessa momentissa on poikkeus säädettävän asetuksen soveltamisalasta sekä viittaussäännös lennonvarmistuspalvelujen yhteisestä maksujärjestelmästä annettuun komission asetukseen (EU) 2019/317. Komission asetuksen mukaisesti pakollisiksi määrättyihin tai suositeltaviin ilmailun sääpalveluihin sovelletaan komission asetusta ja siihen myöhemmin tehtyjä muutoksia

sellaisenaan yhteisön lainsäädännön ensisijaisuusperiaatteen mukaisesti. Koska näihin tuottoihin ei sovelleta valtion maksuperustelakia, ne on merkitty erillisenä rivinä liitteenä olevaan kustannusvastaavuuslaskelmaan. Nämä suoritteet ja palvelut koskevat EU:n säätlemiä ilmailun palveluja.

2 § Julkisoikeudelliset suoritteet

Pykälän sanamuoto vastaa pääasiallisesti voimassa olevaa asetusta.

Ilmatieteen laitos perii valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n nojalla omakustannusarvon mukaisen maksun seuraavista suoriteryhmistä:

1) Ilmatieteen laitos tuottaa erityispalveluja maanpuolustusvalmiuden ylläpitämiseksi sekä Suomen Puolustusvoimien ulkomaan operaatioiden tueksi. Näistä merkittävimpiä ovat ilmavoimien, maavoimien ja merivoimien sekä pääesikunnan tilaukseen perustuvat palvelut (Valtion maksuperustelaki (150/1992) 3 § 1 mom. 2-kohta).

2) Ilmatieteen laitos tuottaa kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimukseen (SopS 11/1949) ja Euroopan komission asetukseen (EU) 2018/1139 ja tätä täydentävään asetukseen 2017/373 perustuvat pakollisiksi määrätyt tai suositeltavat ilmailun sääpalvelut, jos kyse ei ole 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua palvelusta. Palveluiden hinnoittelua ja laskutusta ohjaavana säädöksenä on huomioitu komission täytäntöönpanoasetus EU 549/2004 ja tätä täydentävä asetus 2019/317 sekä viitejaksojen suorituskysytavoitteita ohjaavat täytäntöönpanopäätökset yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan suorituskvyn kehittämisjärjestelmästä ja maksujärjestelmästä.

Siviili-ilmailun avaruussääpalveluiden osalta noudatetaan kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön päätöstä C-DEC 215/7 (13.11.2018). Päätöksen mukaan Suomi koordinoi yhtä globaalia keskusta. Päätöksessä todetaan, että palvelut ovat käyttäjille veloitusettomia ensimmäiset kolme vuotta (vuodet 2020, 2021 ja 2022).

Nämä suoritteet ja palvelut koskevat ICAOn säätlemiä ilmailun palveluja.

3) Ilmatieteen laitos tuottaa erityispalveluja tie-, meri- ja raideliikenteen turvallisuuden ja toimivuuden edistämiseksi etenkin liikennesektorin häiriötilanteissa. Nämä palvelut koostuvat Väyläviraston tilaukseen perustuvista palveluista (Valtion maksuperustelaki (150/1992) 3 § 1 mom. 2-kohta). Näissä tilanteissa on olemassa viranomaissopimus lakisääteisen palvelun hoitamisen menettelytavoista ja sisällöstä (Laki Ilmatieteen laitoksesta (212/2018)). Väylävirasto vastaa palveluiden toimittamisesta niitä tarvitseville tahoille. Tällaiset suoritteet ovat julkisoikeudellisina hinnoiteltu omakustannusperusteisesti (Valtion maksuperustelaki (150/1992) 3 § 1 mom. 2-kohta).

4) Pelastustoimintaa ja ympäristönsuojeluviranomaisia varten annettavat lausunnot koskevat tapauksia, joissa em. viranomaiset tilaavat erilaisia säätilanne- ja ilmanlaatuselvityksiä. Kyseessä on julkisoikeudellinen suorite, koska Ilmatieteen laitos toimii pelastusasioissa ja ilmansuojeluasioissa ympäristönsuojeluviranomaisena a) ennakolta suunnitteluasioissa ja toisaalta b) hetkellisesti tilannekohtaisissa asioissa lain velvoittamana (Pelastuslaki 379/2011, Ympäristönsuojelulaki 527/2014 ja Ympäristönsuojeluasetus 713/2014). Meripelastustoimen tehtäviin Ilmatieteen laitos on kuitenkin velvollinen osallistumaan korvauksetta (Meripelastuslaki (1145/2001) 4 §).

Säätilanne- ja ilmanlaatuselvitysten hinnoittelussa sovelletaan joissakin tapauksissa julkisoikeudellisen hinnoittelun sijaan liiketaloudellista periaatetta. Näin toimitaan, kun asiakas tai toiminnanharjoittaja tilaa Ilmatieteen laitokelta selvityksen, asiantuntijalausunnon tai tutkimuksen, joita voisi sellaisenaan tai siihen verrattavana suoritteena tilata joltain toiselta (kaupalliselta) toimijalta. Tämän tyyppiselle 3 §:n mukaiselle liiketaloudellisten suoritteiden hinnoittelulle on peruste myös siinä tapauksessa, kun

suoritteiden tuottaminen liittyy vastaanottajan taloudelliseen toimintaan. Jos Ilmatieteen laitoksella on tosiasiallinen yksinoikeus suoritteiden tuottamiseen, määrätään suoritteesta perittävä hinta Valtion maksuperustelain (150/1992) 6 § ja 7 § pykälän mukaisesti.

Suoritteiden omakustannusarvoon lasketaan erilliskustannusten lisäksi osuudet yhteiskustannuksista. Ilmatieteen laitos hinnoittelee julkisoikeudelliset suoritteet tuote- tai tuntihintapohjaisesti. Tuntihinnoittelussa lasketaan suoritteiden välittömään tuottamiseen arvioitu käytettävä tehollinen työaika ja työn suorittavien henkilöiden kuukausipalkka välilliset- ja yhteiskustannukset mukaan lukien. Julkisoikeudellisten suoritteiden kokonaisuus on kustannusvastaava (Valtion maksuperustelaki (150/1992) 6 § 1 mom.).

Julkisoikeudellisten suoritteiden asiakaskunta koostuu lähes yksinomaan turvallisuusluonteisista asiakkaista. Puolustusvoimille tarjottavissa palveluissa Ilmatieteen laitos on solminut asiakkaan kanssa sopimukset, joissa hinnoittelun on sovittu perustuvan Ilmatieteen laitoksen toteutuneisiin kustannuksiin. Sama pätee sopimusjärjestelyyn Väyläviraston kanssa. Viranomaissopimuksessa sovitaan suuresta palvelukokonaisuudesta mm. suoritteista, palveluista, hinnoista, toimitustavoista, tilauksista.

3 § Maksulliset muut suoritteet

Pykälän sanamuoto vastaa voimassa olevaa asetusta.

Pykälässä määritellään Ilmatieteen laitoksen liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavat suoriteryhmitt. Suoritteet toimitetaan asiakkaan tilauksesta tai ne pidetään asiakkaiden saatavilla.

Valtion maksuperustelain 7 §:ssä tarkoitettuja muita suoritteita, jotka Ilmatieteen laitos hinnoittelee liiketaloudellisin perustein, ovat:

- 1) sää-, ilmasto- ja meri- ja avaruussääpalvelusuoritteet, jotka tehdään tilauksesta;
- 2) tilauksesta tehtävät selvitykset, lausunnot ja tutkimukset;
- 3) Ilmatieteen laitoksen hallinnassa olevien tilojen käyttö;
- 4) asiakirjojen kopiointi, muu jäljentäminen ja lähettäminen lukuun ottamatta 2 momentissa tarkoitettuja kopioita ja tulosteita; sekä
- 5) asiakkaiden tilaamat tai heidän saatavinaan pidettävät muut erityispalvelut kuten konsultointipalvelut ja suoritteet, jotka eivät sisälly edellä oleviin kohtiin.

Suoritteita tehdään laajasti elinkeinoelämän tarpeisiin.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 34 §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedon esille hakemisesta sekä saman lain 34 §:n 3 momentissa tarkoitettujen kopioiden ja tulosteiden antamisesta perittävistä maksuista päättää Ilmatieteen laitos ottaen huomioon, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 34 §:ssä säädetään.

Ilmatieteen laitoksen suoritteiden jako maksullisiin ja maksuttomiin perustuu valtion maksuperustelain (150/1992) 4 ja 5 §:ään. Pykälän 5 § mukaisesti maksuttomia ovat sellaiset Ilmatieteen laitoksen suoritteet, joiden tuottaminen ei kohdistu suoraan yksittäiseen henkilöön, yritykseen eikä muutoin tarkoin rajattuun ryhmään. Käytännössä tämä merkitsee maksuttomuutta niissä perussääpalveluissa, jotka Yleisradion radioverkon tai internetin kautta tarjotaan kaikille kansalaisille. Vain vähäisiä kustannuksia aiheuttavat yleisluonteiset neuvonta-, ohje-, opastus- ja tiedotuspalvelut ovat maksuttomia. Samoin sää-, ilmasto-, lentosää- ja meridata sekä kansallisen sääennustemallin data ovat maksuttomia.

4 § Voimaantulo

VOIMAANTULO

Esitetään, että asetus tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024 ja olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2025.